

Onderzoeksprogramma WODC 2024 –2^e tranche

Opmerking vooraf:

Onderzoeken waarbij 'extern' staat, worden door het WODC aanbesteed. Mocht uw organisatie interesse hebben in het uitvoeren van een bepaald onderzoek, dan kunt u dit kenbaar maken via ewb@wodc.nl. Wij verzoeken u daarbij zo precies mogelijk aan te geven waarom u belangstelling heeft om deel te nemen aan de offerteprocedure. De onderzoeken worden gedurende de tweede helft van 2024 geleidelijk aanbesteed. De volgorde of planning hiervan staat niet op voorhand vast.

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen

Verloop regionale samenwerking tussen de organisaties in het Landelijk Netwerk Zorg/Straf Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (extern)

Sinds 2017 investeert het ministerie van Justitie en Veiligheid in de vroegtijdige samenwerking tussen de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming in de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM). Deze samenwerking heeft in de loop der jaren steeds concreter vorm gekregen middels de ontwikkelagenda Veiligheid Voorop. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van het meerjarige onderzoeksprogramma 'Strafrechtelijke aanpak van HGKM 2024-2029' van het WODC (waarover op moment van schrijven de besluitvorming wordt voorbereid). Het betreft evaluatieonderzoek van de samenwerkingsmomenten van bovengenoemde organisaties in de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Een onderzoek naar de wijze waarop het fenomeen 'femicide' tot uitdrukking wordt gebracht binnen de bestaande rechtspraak (extern)

Tijdens het commissiedebat Femicide op 27 september 2023 heeft het Kamerlid Becker (VVD) aangegeven te willen weten hoe de jurisprudentie er op dit moment uitziet als het gaat om femicide. De Minister voor Rechtsbescherming heeft toegezegd dit verzoek te zullen uitvoeren. Het doel is om te achterhalen of, en zo ja op welke wijze, de bestaande rechtspraak op grond van het huidige Wetboek van Strafrecht het fenomeen femicide tot uitdrukking brengt in uitspraken.

Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid kleinschalige voorzieningen justitiële jeugd (KVJJ) (extern)

Op 28 juni 2019 heeft de Minister voor Rechtsbescherming het besluit 'meer maatwerk bij vrijheidsbeneming van justitiële jeugdigen' genomen.¹ Het besluit is gebaseerd op de resultaten uit de Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd (VIV JJ).² Er wordt ingezet op een aanpak die nog meer toegespitst is op wat jongeren echt nodig hebben op het gebied van behandeling, beveiliging en nazorg. In de zomer van 2019 is het programma Vrijheidsbeneming Op Maat (VOM) opgezet, met als belangrijkste resultaat tot nu toe de ingebruikname van vijf Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd (KVJJ). De wijze van vrijheidsbeneming is in een KVJJ wezenlijk anders dan in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI), omdat jongeren overdag naar buiten gaan. De KVJJ's worden nog niet optimaal benut en we weten nog niet hoe effectief het verblijf in een

¹ Tweede Kamer, 2018/2019, 28 741, nr. 53.

² Ministerie van Justitie en Veiligheid, Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen, Eindrapport VIV JJ, juni 2018.

KVJJ is. Dat maakt dat er nog geen definitief besluit is genomen over de toekomst van de KVJJ's. Het doel van dit onderzoek is dan ook om inzicht te krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het verblijf van justitiële jeugdigen in een KVJJ.

Nulmeting AMvB bescherming slachtoffergegevens in processtukken (extern)

Bij de behandeling van de Wet uitbreiding slachtofferrechten (WUS, Stb. 2021, 220) is aandacht gevraagd voor de bescherming van de privacy van slachtoffers door het weglaten van hun persoonsgegevens uit het strafdossier. Dit heeft geleid tot aanvaarding van het amendement van de Tweede Kamerleden Van Wijngaarden en Van Toorenburg, waarbij aan artikel 149a van het Wetboek van Strafvordering twee leden werden toegevoegd. Een nieuw derde lid van dat artikel strekt ertoe dat in (proces)stukken bepaalde gegevens van het slachtoffer onvermeld blijven. Voor het slachtofferbeleid is het van belang om te kunnen beoordelen of de aanvulling met het nieuwe lid volstaat om de privacy van slachtoffers te beschermen of dat nieuwe wetgeving of een andere oplossing nodig is.

Onderzoek naar het toevoegen van strafrechtelijke bronnen bij de VOG-screening voor het werken met minderjarigen (extern)

Het ministerie van Justitie en Veiligheid werkt momenteel aan een risicomethodiek waarmee een uniforme en op risiconiveau toegespitste VOG-screening wordt gerealiseerd. Een onderzoek naar het toevoegen van strafrechtelijke bronnen aan de VOG-screening voor het werken met minderjarigen, sluit daarbij aan. Met dit onderzoek wordt duidelijk of het toevoegen van strafrechtelijke bronnen de maatschappelijke risico's die horen bij het werken met minderjarigen beter ondervangen.

Evaluatie jeugdstrafrecht BES (extern)

Sinds 1 augustus 2020 beschikt Caribisch Nederland over apart jeugdstrafrecht. Sindsdien zijn de ketenpartners op Bonaire, Saba en Sint Eustatius hiermee aan de slag gegaan. Inmiddels zijn er vanuit de uitvoeringspraktijk verschillende juridische knelpunten aan het licht gekomen. Daarnaast heeft de Raad voor de rechtshandhaving in maart 2023 aangegeven dat het een gemis is dat de taakstraf niet als hoofdstraf in het jeugdstrafrecht is opgenomen en beveelt aan dit aan te passen. Deze evaluatie is bedoeld om te inventariseren in hoeverre het huidige wettelijke kader volstaat en te komen tot aanbevelingen voor wijziging van het wettelijk kader.

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheidsonderzoek LIJ (Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen) (extern)

Het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) is een instrument voor de signalering, screening en risicotaxatie bij jongeren die verdachte zijn in een strafzaak in Nederland. De Toetsingscommissie LIJ gaf onlangs in een advies aan dat er wel regelmatig onderzoek wordt uitgevoerd naar de validiteit van de instrumenten van het LIJ, maar niet naar de betrouwbaarheid. Betrouwbaarheid in uitvoering is van groot belang voor de effectiviteit van het instrumentarium. Een onderzoek uit 2018 gaf aan dat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid³ van het LIJ voor verbetering vatbaar is. Dit onderzoek bekijkt hoe het er na ruim 5 jaar voor staat.

Beleidsvaluatie voortgezet crimineel handelen in detentie (extern)

Sinds 2021 zijn de maatregelen om ondermijning in detentie tegen te gaan in een stroomversnelling gekomen. Voorbeelden hiervan zijn de bouw van de videoruimtes in

---

³ De mate van overeenstemming tussen de beoordelingen van twee of meer onafhankelijke beoordelaars die hetzelfde object of persoon beoordelen.

de Extra Beveiligde Instellingen (EBI), de komst van de Afdelingen Intensief Toezicht en de beperking van de communicatiemogelijkheden voor de EBI-gedetineerden. Daarnaast wordt de Penitentiaire Beginselenwet (PBW) aangepast. Daardoor kunnen maatregelen voor individuele gedetineerden worden verzwakt. Dit onderzoek dient te resulteren in een werkwijze voor het monitoren van de resultaten en effecten van staand beleid en beleidsaanpassingen die zijn gedaan om voortgezet crimineel handelen in detentie zoveel mogelijk in te perken. Deze meetbare data moet inzichtelijk worden gemaakt om op een later moment een volledige, gerichte evaluatie uit te voeren.

Nulmeting spreekrecht bij tbs- en PIJ-(verlengings)zittingen (extern)

Bij slachtoffers en nabestaanden bestaat de behoefte om te kunnen spreken tijdens een zitting over de voorwaardelijke beëindiging van een tbs-maatregel. Zij willen onder andere kunnen vertellen over hun beschermingsbehoefte. Ook vanuit de Tweede Kamer is de wens geuit om spreekrecht tijdens deze zittingen mogelijk te maken. Dit spreekrecht bij tbs- en pij-(verlengings)zittingen wordt nu geregeld in de Wet Uitbreiding Slachtofferrechten (WUS). De minister voor Rechtsbescherming heeft aan de Eerste Kamer toegezegd deze wet twee jaar na inwerkingtreding te evalueren. Dat betreft een beleidsevaluatie waarin ook de uitvoeringsaspecten worden meegenomen. Om de evaluatie in 2027 goed te kunnen uitvoeren, is het van belang dat een vergelijking kan worden gemaakt met de huidige situatie waarin het spreekrecht nog niet geldt. Die onderzoek betreft die zogenoemde nulmeting.

Kwalitatief verdiepend onderzoek naar problemen onder (ex-)probleemspelers en risicospelers van online kansspelen (extern)

Sinds de zorgwekkende signalen na opening van de online kansspelmarkt is er een politieke wens om meer te doen in het beschermen van (kwetsbare) spelers en het tegengaan van kansspelverslaving. Er is een gebrek aan wetenschappelijk inzicht in de gevolgen van problematisch speelgedrag en de ervaringen van probleemspelers en risicospelers. Andere (panel)onderzoeken hebben betrekking op de gehele groep van spelers, waarbij de groep recreatieve spelers de grootste groep vertegenwoordigd en slechts enkele bevraagd tot probleemspelers behoren. Voor een beter beeld van de specifieke problemen van probleemspelers en risicospelers is kwalitatief onderzoek binnen die groepen nodig. Dit onderzoek is nodig om passende maatregelen te kunnen nemen en voor toekomstige beleidsoverwegingen.

Dataverzameling en -deling in verband met onderzoek naar kansspelen (extern)

Sinds de legalisering van de online kansspelmarkt in 2021 zijn er signalen gekomen van zorgwekkende ontwikkelingen op het gebied van onvoldoende consumentenbescherming en verslavingspreventie. Voor het kunnen treffen van maatregelen is een goede probleemanalyse benodigd en moeten signalen in de brede context van het kansspelbeleid kunnen worden geduid. Doordat van belangrijke data nu geen gebruik kan worden gemaakt, zijn deze analyses echter lastig te maken. De aanleiding van het onderzoek zijn de wetgevingsbrief van de Kansspelautoriteit, het advies van de Nationaal Rapporteur Verslavingen en het vooronderzoek naar de evaluatie wet Kansspelen op afstand. Daarin wordt de problematiek beschreven en geattendeerd op de problemen die dit oplevert voor het ontwikkelen van beleid op basis van voldoende data.

Verdiepend onderzoek naar het tegengaan van criminele carrières van meisjes en vrouwen (intern)

Aanbevelingen uit eerder onderzoek van het WODC over meisjescriminaliteit waren om te investeren in bewustwording en in de *evidence based* kennis over delinquente meisjes. En om een verdiepend onderzoek te laten uitvoeren naar meisjescriminaliteit.

In het Commissiedebat Justitiële Jeugd op 31 mei 2023 is door de minister voor Rechtsbescherming toegezegd met het WODC de opties te verkennen voor nader onderzoek naar de dadergroep (met eventuele combinatie met slachtofferschap) en hun motivatie voor het plegen van deze delicten.

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving

De toekomst van wettelijke vertegenwoordiging van volwassenen (extern)

Curatele, bewind en mentorschap zijn maatregelen waarmee kwetsbare volwassenen – die zelf niet meer in staat zijn hun belangen behoorlijk waar te nemen – kunnen worden beschermd door de benoeming van een wettelijke vertegenwoordiger, die hun belangen behartigt. Een passende ondersteuning van kwetsbare volwassenen blijft onverminderd van belang. Tegelijkertijd blijkt dat er vragen bestaan over de wijze waarop het systeem van curatele, bewind en mentorschap is ingericht en de wijze waarop een wettelijke vertegenwoordiger zijn taken vervult. Dit onderzoek richt zich op de vraag welke wijzigingen in het huidige stelsel van curatele, bewind en mentorschap nodig zijn om een verbetering aan te brengen in de taken, kwaliteit en toezicht, en beloning en financiën.

Fenomeenanalyse winkeldiefstal (extern)

Recentelijk is er sprake van een toename van het aantal geregistreerde winkeldiefstallen. De jaarlijkse schade door winkeldiefstal wordt geschat op een bedrag van rond de 2 miljard euro. Een onderzoek naar de aard en omvang van winkeldiefstal kan bijdragen aan een gerichte en wetenschappelijk onderbouwde preventieve en repressieve aanpak (in samenwerking met publiek-private partners).

Aard en omvang schade online fraude bij bedrijven (extern)

Vanuit de tweejaarlijkse veiligheidsmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek is er veel bekend over de mate waarin burgers slachtoffer zijn van online fraude. Er is echter veel minder tot bijna niets bekend over de aard en omvang van schade door online fraude voor ondernemers. De partners in het Actieplan Integrale Aanpak Online Fraude (een publiek-private samenwerking) wensen beter inzicht in deze onbelichte hoek van slachtoffers. Op die manier kunnen binnen de integrale aanpak maatregelen worden ontwikkeld om te voorkomen dat bedrijven slachtoffer worden en om hen passende hulp te bieden als ze slachtoffer zijn geworden.

Onderzoek naar versteviging handelingsperspectief en de bestendigheid van het wettelijke kader van het demonstratierecht (extern)

Aanleiding voor het onderzoek zijn verschillende demonstraties die de afgelopen tijd hebben plaatsgevonden, waarbij de grenzen van het demonstratierecht soms opgezocht of zelfs overschreden werden (ontwrichtende demonstraties). Deze gebeurtenissen hebben vragen doen rijzen over het handelingsperspectief, hoe dit eventueel verstevigd kan worden, en de bestendigheid van het wettelijke kader. Het gaat daarbij zowel om de Wet openbare manifestaties als aanverwante bestuurs-, civiel- en strafrechtelijke regelgeving. De uitkomsten van dit onderzoek zullen door een nieuw kabinet worden gebruikt om te bezien of deze resultaten daadwerkelijk aanleiding geven tot een wijziging van beleid of regelgeving.

Handvatten voor het daadwerkelijk toepassen van burgerparticipatie binnen de Rijksoverheid (extern)

Aanleiding van dit onderzoek is een lopend burgerparticipatietraject over het relatief nieuwe fenomeen 'online aangejaagde ordeverstoringen'. Dit onderzoek zal uiteindelijk een vraag genereren die het ministerie van Justitie en Veiligheid – bij goedkeuring van de bewindspersoon – wil voorleggen aan burgers. Op Rijksniveau bestaat nog geen tot weinig ervaring met burgerparticipatie en specifiek met de vorm burgerberaad (die mogelijk wordt ingezet). De resultaten van dit onderzoek zijn relevant om te betrekken bij het daadwerkelijk uitvoeren van een burgerparticipatietraject over online aangejaagde ordeverstoringen.

Kwaliteit van mediation in Nederland (intern)

De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan kwaliteitsborging en verbetering van professionele mediators en hun praktijk. In 2022 is een motie aangenomen die vraagt om de ontwikkeling van een centraal register van mediators, gebaseerd op de kwaliteitseisen van de Mediation Federatie Nederland (MfN). Het doel van het beoogde onderzoek is om de uiteenlopende kwaliteitsnormen die verschillende mediationorganisaties hanteren in kaart te brengen. Er wordt specifiek gekeken naar de mate waarin de bestaande kwaliteitscriteria bijdragen aan de daadwerkelijke kwaliteit van de mediation. En naar de mate waarin mediators uit diverse particuliere kwaliteitsregisters voldoen aan de verwachtingen van rechtzoekenden en welke eventuele tekortkomingen zij ervaren. De inzichten uit dit onderzoek zullen beleidsmakers ondersteunen bij de ontwikkeling van een centraal register van mediators en een beter functionerend mediationveld in Nederland.

SG-cluster

Onderzoek naar de voor- en nadelen van scheiden zonder rechter (extern)

In Nederland komt een echtscheiding tot stand via een beschikking van de rechter. Al langere tijd wordt binnen de politiek en elders de vraag gesteld of het mogelijk is om voor echtgenoten zonder kinderen, die het eens zijn over de afspraken, de scheiding makkelijker en sneller te regelen. En zonder tussenkomst van de rechter. In 2009 is de 'flitsscheiding' voor deze groep afgeschaft, omdat er in die procedure onvoldoende oog was voor de belangen van partijen. Dit heeft vervolgens geleid tot een wetsvoorstel echtscheiding zonder rechter (34 118), dat in 2017 is ingetrokken vanwege onvoldoende politieke steun. Onbekend is of er in de jaren erna nog relevante ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. Dit onderzoek is bedoeld om inzicht te geven in de voor- en nadelen van een buiten-rechterlijke route in specifieke echtscheidingsgevallen.

Invloed recente wetgeving op vrijheidsstraffen (extern)

In de afgelopen periode zijn verschillende wetten aangenomen die invloed hebben op (de tenuitvoerlegging van) vrijheidsstraffen. Het gaat onder meer om de Wet Straffen en Beschermen, waarmee de periode van de voorwaardelijke invrijheidstelling is gemaximeerd op 2 jaar, en de wet waarmee de vrijheidsstraf voor doodslag is verhoogd. In een aangenomen motie van de Eerste Kamer wordt verzocht "een integraal en wetssystematisch onderzoek te laten uitvoeren naar de effecten van deze stapeling van wetten, waarbij in het bijzonder de gevolgen voor de effectiviteit en proportionaliteit van het strafrechtelijke sanctiestelsel worden onderzocht, zowel in Nederland als in een Europees (rechts)vergelijkend perspectief". Zie de motie-Veldhoen c.s. (Kamerstukken I 2022/23, 35871, D). Dit onderzoek komt tegemoet aan dat verzoek.

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Haalbaarheidsstudie duidingskader extremistische content (extern)

Volgens het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland van december 2023 vindt het overgrote deel van radicalisering momenteel online plaats. Chatapplicaties, gamingplatformen en sociale media spelen in dit verband een faciliterende en aanjagende rol; in het bijzonder wanneer contentmoderatie in gebreke blijft. Op basis van wetgeving kunnen EU-lidstaten tech-platformen verplichten om binnen een uur terroristische content te verwijderen of ontoegankelijk te maken. De wetgeving biedt echter geen antwoord op de enorme hoeveelheid extremistische content die online circuleert. Zeker niet in het geval van *borderline* content. Dat is content die niet per definitie terroristisch of extremistisch van aard is, maar die wel bij kan dragen aan een radicaliseringsproces. In de [Contourenbrief Versterkte Aanpak Online inzake extremistische en terroristische content](#) gaf het kabinet aan te willen laten onderzoeken of het haalbaar is een duidingskader op te laten stellen aan de hand waarvan online platformen kunnen bepalen welke content extremistisch is en mogelijk kan leiden tot verdere radicalisering. Dit onderzoek is de opvolging van deze toezegging.

Leeftijdsontwikkeling in de radicalisering van jongeren (extern)

Kwalitatieve/anekdotische signalen geven in toenemende mate aan dat jongeren op jongere leeftijd radicaliseren. Dit beeld wordt bevestigd door aantallen aanhoudingen van terrorismeverdachten op jonge leeftijd. Op basis van deze signalen zijn gesprekken gevoerd en cijfers over leeftijden uitgevraagd bij gemeenten. Hieruit bleek echter niet direct een trend af te lezen. Dat kan ook komen omdat de kwaliteit van deze cijfers erg verschillend is. In Nederland geldt de Nationale Contraterrorisme Strategie 2022-2026 (NCTS) als richtinggevend voor de omgang met radicalisering richting extremisme en terrorisme. In de NCTS wordt de persoonsgebonden aanpak (PGA) geïntroduceerd, bedoeld om te komen tot duiding van de veiligheidsrisico's en een afgestemde inzet van interventies. De PGA is in principe passend voor alle vormen van radicalisering op elke leeftijd. Desalniettemin zou een verdere verjonging van de groep radicaliserende jongeren tot aanpassing van het beleid, of ontwikkeling van nieuwe beleid, kunnen leiden. Dit onderzoek beoogt daarom inzicht te geven in de leeftijdsontwikkeling van radicaliserende jongeren.

Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's

Verkenning domein VI boa-stelsel (extern)

Het boa-bestel in Nederland bestaat uit ongeveer 23.000 Buitengewoon Opsporingsbeambtenaren (boa's). Zaken als de taakomschrijving en taakafbakening, samenwerking met politie, opleiding, toerusting en bewapening zijn uitgewerkt in de meerjarige beleidsagenda boa's (2022) voor de domeinen I t/m V. Domein VI (Generieke opsporing) is, anders dan de andere domeinen, niet afgebakend op basis van het specialisme van de boa's. Het uitgangspunt is de handhaving van wet- en regelgeving voor zover noodzakelijk voor een goede uitoefening van de functie en de daaraan gekoppelde taakomschrijving, tenzij de wet zich daartegen verzet. In de 'white paper politiefunctie' (2023) heeft de minister toegezegd nader te verkennen of het toekennen van de geweldsbevoegdheid – niet via de boa-status maar door toekenning van een wettelijke taak – aan meer overheidsfunctionarissen wenselijk is. Dit onderzoek is die verkenning.

Directoraat-Generaal Migratie

Kennistafel onrechtmatig verblijvende vreemdelingen (extern)

Onrechtmatig verblijvende vreemdelingen hebben voor een belangrijk deel te maken met het beleid van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Denk aan zaken als grensbeheer, toelating en vertrek. Maar zij verblijven verspreid over het land in verschillende gemeenten en krijgen daar ook te maken met beleid van andere departementen, zoals m.b.t. zorgvraag, leerplicht en soms overlast. Het probleem van onrechtmatig verblijvende vreemdelingen vraagt daarom om een integrale aanpak. Het is belangrijk om beter zicht te krijgen op deze mensen. Zodat er beter kan worden geanticipeerd op hun huidige en (toekomstige) behoeften. En om meer toegespitst en op kennis gebaseerd beleid te kunnen ontwikkelen. Dit onderzoek is bedoeld om dat inzicht te verschaffen vanuit een integrale blik.

Nederland als bestemmingsland voor AMV (intern)

Het aantal (kansrijke) alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland neemt toe. De aanname is dat een deel van hen die in Nederland gezinshereniging aanvraagt, vooruit wordt gestuurd door de familie. In 2023 organiseerde het WODC een kennistafel met experts die aantoonde dat er verschillende redenen ten grondslag liggen aan waarom alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) in Nederland terechtkomen. En dat deze redenen per nationaliteit kunnen verschillen. Als waardevolle toevoeging op deze kennis, worden nu interviews gehouden met de alleenstaande minderjarige vreemdelingen zelf. Zo wordt informatie uit eerste hand verkregen en kan dieper worden ingegaan op wat daadwerkelijk de belangrijkste redenen zijn waarom deze jongeren in Nederland terecht komen. En welke rol gezinshereniging hierin speelt.